

Kỹ thuật gieo ươm và trồng cây Mỡ

(Tài liệu tham khảo trường Trung cấp nghề Lào Cai)

(Cây Mỡ tên khoa học là *Manglietia glauca* Dandy, thuộc họ Ngọc Lan: *Magnoliaceae* Juss)

1. Thông tin tổng hợp.

1.1. Đặc điểm nhận biết.

Cây gỗ nhỏ, cao 20-25 m, đường kính 30-60 cm, thân đơn trục thẳng tròn đều, độ thon nhỏ tán hình tháp.

Vỏ nhẵn màu xám xanh, không nứt, nhiều lỗ bì tròn, lớp vỏ trong màu trắng ngà, thơm nhẹ, cành non xanh nhạt gần thẳng góc với gân chính. Lá kèm bao chồi rụng sớm để lại vết sẹo vòng quanh cành.

Lá đơn mọc cách hình trái xoan dài hoặc trứng ngược, đầu và đuôi lá nhọn dần, mặt trên lá màu lục thẫm mặt dưới nhạt hơn, hai mặt nhẵn gân lá nổi rõ.

Hoa lớn, dài 6-8 cm, mọc lẻ ở đầu cành. Quả đại kép hình trứng hoặc hình trụ, hạt nhẵn vỏ hạt đỏ thẫm nong.

1.2. Đặc điểm sinh học và sinh thái học.

Mỡ sinh trưởng nhanh, là cây thường xanh sinh trưởng nhịp điệu, thay lá nhiều từ tháng 11, 12 đến tháng 2, 3 năm sau. Mùa hoa tháng 2-4, quả chín tháng 9-10, cây 9-10 tuổi bắt đầu ra hoa.

Mỡ là loài cây ưa sáng mọc nhanh, lúc nhỏ cần che bóng nhẹ. Mỡ mọc tốt trên các loại đất sâu ẩm, thoát nước, nhiều dinh dưỡng.

Mỡ thích hợp ở nhiệt độ trung bình năm 22-24⁰C, lượng mưa hàng năm 1400-2000 mm.

1.3. Giá trị kinh tế:

Gỗ màu xám trắng, lõi màu vàng nhạt hơi có ánh bạc. Gỗ mềm thớ thẳng mịn, dễ làm, khó bị mối mọt. Gỗ dùng làm nguyên liệu giấy, gỗ dán lạng, bút chì, đóng đồ, làm gỗ trụ mỏ.

1.4. Phân bố:

Mọc rải rác ở các rừng nguyên sinh hoặc thứ sinh thuộc các tỉnh miền Bắc và miền Trung. Mỡ thường phân bố ở độ cao 30-400 m so với mặt nước biển.

2. Thu hái, chế biến và bảo quản hạt giống.

- Thu hái: Chọn cây mẹ trên 15 tuổi, thân cao to tròn thẳng, tia cành tự nhiên tốt, tán lá hẹp, không sâu bệnh. Thu hái quả trên cây, khi vỏ quả chuyển từ màu xanh sang màu vàng nhạt hoặc nâu bạc, trắng mốc nên thu hoạch kịp thời tránh chim ăn hoặc hạt rơi rụng.

- Chế biến: Quả thu về ủ thành đống, cao dưới 50 cm, trong 2-3 ngày, hàng ngày đảo quả cho chín đều, sau đó phơi quả trong râm 1-2 ngày cho quả nứt hần ra, chà nhẹ hết lớp thịt, lấy hạt đỏ, ngâm hạt trong nước lã, chà sạch lớp cùi ngoài, rửa thật sạch lấy toàn hạt đen, hong phơi nơi râm mát 1-2 ngày rồi đem đi bảo quản.

- Bảo quản hạt giống: Hạt mỡ chóng mất phẩm chất, sau khi thu hoạch hạt không được bảo quản chỉ sau 1 tháng hạt đã bị hỏng.

Hạt mỡ bảo quản trong cát ẩm 8% và thoáng khí, giữ được tỷ lệ nảy mầm 69-70% trong 6 tháng. Bảo quản trong điều kiện khô lạnh ($5-10^{\circ}\text{C}$) sau 24 tháng vẫn được tỷ lệ nảy mầm 68%.

3. Kỹ thuật sản xuất cây con.

- Thời vụ gieo ươm: Gieo vào vụ Thu và Đông xuân, thời vụ gieo chính là vụ Thu, cần gieo sớm không nên để quá tháng 10.

- Xử lý hạt giống: Hạt trước khi gieo tùy điều kiện nóng rét, khô ẩm mà xử lý hoặc chỉ ủ hạt trong cát ẩm khi hạt nứt nanh đem gieo, hoặc đãi bỏ hạt lép, thối sau đó ngâm hạt trong dung dịch thuốc tím nồng độ 0,5% trong 30 phút, sau đó vớt ra rửa sạch, ngâm với nước lã hoặc nước có nhiệt độ $35-40^{\circ}\text{C}$ trong 6-8 giờ, sau đó vớt ra rửa chua và đem ủ cho tới khi 1/3 số hạt nứt nanh thì đem gieo, trong thời gian ủ mỗi ngày rửa chua một lần.

- Làm đất: Đất phải cày bừa kỹ, trước khi lên luống khử nấm bằng Phoóc môn 1-2,5% tưới 1-3 lít/m² ủ kín 48 giờ, sau khử trùng ít nhất 15-20 ngày mới được gieo hạt, cấy cây.

- Gieo hạt: Gieo hạt theo hàng, mật độ gieo 1kg trên 80-120m², cự ly hàng tùy theo tuổi ươm, nhìn chung 10-15 cm hoặc gieo thẳng vào bầu dinh dưỡng. Sau khi gieo xong phải nấp đất ngay, độ sâu lấp đất 0,3-0,5 cm và che phủ bằng rơm rạ đã được khử trùng bằng nước vôi loãng.

- Cấy cây vào bầu: Thành phần ruột bầu: 80% đất tầng AB + 20% phân chuồng hoai mục. Cây con được 30-40 ngày tuổi, có 2 lá mầm, cao khoảng 4-5 cm thì tía cây đem cấy vào bầu, sau khi cấy làm dàn che với độ che bóng 40-50%.

- Chăm sóc: Sau khi hạt nhú mầm, ngày tưới 1 lần, sau khi cấy cây 1-2 ngày tưới 1 lần. Làm cỏ phá vầng định kỳ 15-20 ngày/lần, bón tưới thúc tùy điều kiện cụ thể nói chung không quá 2-3 lần, thường dùng phân chuồng hoai 60-70% với 20-30% phân lân nội địa.

Cây ươm dưới 90 ngày tuổi thường dễ bị bệnh nở cổ rễ, bệnh lan truyền nhanh, bệnh thường xảy ra ở thời kỳ mưa phùn, nhiệt độ ẩm, khi bị bệnh phải ngừng ngay tưới nước, không bón thúc, nhổ bỏ cây bị đem đốt đồng thời xới đất làm cỏ và phun thuốc Boóc đô để phòng bệnh.

4. Kỹ thuật trồng cây Mỡ.

- Thời vụ trồng: Tùy thuộc vào từng điều kiện cụ thể, nơi mùa xuân có mưa phùn thì mùa trồng chính là mùa Xuân, chọn thời tiết tốt, có lượng mưa trên 50mm/tháng. Nơi mùa xuân khô, ít mưa phùn có gió Tây Nam vụ trồng chính là vụ Thu.

- Phát dọn thực bì và làm đất: Tùy thuộc vào điều kiện cụ thể, nhìn chung nơi có độ dốc dưới 10⁰, địa hình đồi bát úp thì nên phát dọn thực bì toàn diện, dọn sạch và đem đốt. Nơi đất có độ dốc cao, sườn dốc dài thì nên phát dọn thực bì theo băng (băng chừa rộng khoảng 10 m, băng chặt rộng khoảng 30 m), băng chặt theo đường đồng mức.

Đào hố kích thước 30x30x30 cm, mật độ trồng 2500-3300 cây/ha.

5. Chăm sóc.

Chăm sóc trong 3 năm, hai năm đầu mỗi năm 2-3 lần, năm thứ 3 từ 1-2 lần. Nội dung chăm sóc: làm cỏ, phát dây leo bụi rậm, đặc biệt trong năm đầu tiên nhằm đảm bảo cho cây có đủ không gian dinh dưỡng.

Mỡ thường bị loài ong ăn lá mỡ phá hoại, tùy tình hình cụ thể mà áp dụng mức độ phòng chống khác nhau: mức độ nhẹ chỉ cần xới đất sâu 6-7 cm, những cây bị sâu ăn lá nặng mỗi năm xới 1-2 lần từ tháng 2 đến thượng tuần tháng 3.

Rừng mỡ kinh doanh gỗ lớn, trong quá trình nuôi dưỡng tía thưa 4 lần, lần tía thưa đầu tiên tiến hành ở cuối tuổi 4, muộn nhất ở cuối tuổi 7, lần thứ 4 nên ở trước tuổi 15. Rừng kinh doanh gỗ nhỏ chỉ nên tía thưa một lần vào cuối tuổi 4, để lại mật độ 1200-1600 cây/ha.